

Ján Roda

(* 1952)

Ján Roda sa narodil 14. decembra 1952 do židovskej rodiny v Žiline, rodičia pochádzali z bohatých pomerov. Pamätníkovho otca v 2. svetovej vojne zachránilo povolanie lekára, v ľudáckom režime tzv. Slovenského štátu patrili medzi hospodársky potrebných Židov a nedeportovali ho. Skončil však v pracovnom tábore v Seredi. Mama časť vojny prežila v sústreďovacom tábore v Terezíne. Perzekúcie voči Židom pokračovali aj v novom komunistickom režime. Otec vstúpil do komunistickej strany, ale aj tak bol chápaný ako politicky nespoľahlivý. Ján sa vydal v otcových šľapajach, v Prahe študoval hygienu, ale po skončení školy ho skôr lákal odbor psychiatrie. S komunistickým režimom pamätník nesúhlasil. Svoju nespokojnosť prejavil tak, že nešiel k voľbám. Emigrácie sa bál, ale nakoniec po smrti otca, ktorý nad Jánom držal ochrannú ruku, emigroval. Bol to rok 1982 a pamätník odišiel do USA. Tam mu pomohla vzdialená rodina. Nejaký čas trvalo, kým sa zdokonalil v angličtine a mohol zložiť skúšky z medicíny v novej domovine. Nakoniec sa splnil jeho sen, začal sa venovať psychológii. V roku 2005 si v bývalej vlasti našiel manželku. Zostal s rodinou žiť v New Yorku, kde má svoju odbornú prax.

 príbeh

 podcast

Aktivita 1: Židom v 20. storočí

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

3 vyučovacie hodiny

Téma:

komunizmus, emigrácia, židovská národnosť, príbehy 20. storočia

Ciel:

Prostredníctvom príbehu pamätníka a jeho rodiny ukázať, čo to znamenalo byť Židom v 20. storočí. V akých podmienkach mohli žiť pred 2. svetovou vojnou a ako vojna a následne komunistický režim menil životy aj tohto etnika žijúceho na území Slovenska.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa/flipchart, krieda/fixky, nástenka s pomôckami na pripevňovanie materiálov

Postup:

1. fáza: Židia v historicko-spoločenskom kontexte 20. storočia na Slovensku

(časová dotácia: 45 min)

- Učiteľ/ka začne so žiakmi diskusiu o židoch a židovstve. Zisťuje, čo žiaci vedia o tejto národnosti a vierovyznaní.
- Rozdelí triedu na dve skupiny.
 - > 1. skupina nájde informácie o židovskom etniku, pôvode, vierovyznaní, zvykoch.
 - > 2. skupina vyhladá informácie o židovskom etniku na území Slovenska pred druhou svetovou vojnou a po nej.
- Obe skupiny si pripraví krátke výpisky k daným témam a umiestnia ich na pripravenú nástenku alebo si vytvoria súbor/prezentáciu v počítači.

2. fáza: Zoznámenie sa s príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci si vypočujú alebo prečítajú príbeh pamätníka.
- Následne vyučujúci/a rozdelí triedu na dve skupiny a v rámci týchto dvoch skupín môžu žiaci s príbehom pamätníka pracovať vo dvojiciach.
 - > Prvá skupina sa zameria na predkov pamätníka, aký život žili, čo dosiahli.
 - > Druhá skupina vyhladáva a zaznamenáva momenty, v ktorých pamätník hovorí o svojich rodičoch a sebe.
- Po spracovaní sa obe skupiny spoja. Dvojica z prvej skupiny sa stretne s dvojicou z druhej skupiny a spolu vyskladajú príbeh celej rodiny.
- Dôležité momenty zo života pamätníkovej rodiny môžu žiaci umiestniť na nástenku.

3. fáza: Prepojenie spoločensko-historického kontextu s príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- V záverečnej fáze diskutuje pedagóg/pedagogička s triedou o nadobudnutých poznatkoch. Prepája konkrétny príbeh pamätníka so všeobecnými poznatkami o histórii a postavení Židov.
- Učiteľ/ka prináša témy rozdielnosti a dôvodov nenávisť voči Židom, ktorá eskalovala počas 2. svetovej vojny. Žiaci sa snažia identifikovať momenty, kedy sa rodiny pamätníka dotýkala nenávisť voči Židom.

- > Aké následky to malo pre rodinu?
- > Aké následky mala nenávisť voči Židom na celú slovenskú spoločnosť?
- > Môžeme vnímať tieto následky aj v súčasnosti? Akým spôsobom?

Aktivita 2: Za hranicami

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

4 – 5 vyučovacích hodín

Téma:

príbehy 20. storočia, normalizácia, sloboda, emigrácia, možnosť pracovnej realizácie

Ciel:

Prostredníctvom konkrétneho príbehu pamätníka priblížiť život, spôsob uvažovania a rozhodovania sa pre emigráciu v období socializmu v Československu. Dať dôraz na to, čo znamenalo rozhodnúť sa odísť z domoviny, od rodiny, bez možnosti vrátiť sa.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa, krieda/fixky, nástenka, pomôcky na jej vyzdobenie, prístup na internet a streamovacie služby alebo DVD a DVD prehrávač

Postup:

1. fáza: Zoznámenie sa s témou a príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Trieda si spoločne vypočuje alebo prečíta príbeh pamätníka.
- Na podnet pedagóga/pedagogičky si žiaci vo dvojiciach prečítajú príbeh ešte raz so zameraním sa na to, ako pamätník uvažoval o emigrácii, ako sa pre ňu rozhodoval, ako prebiehala samotná emigrácia, ako sa postupne zorientoval v zahraničí a snažil sa presadiť.
- Tieto momenty si podčiarknu alebo vypíšu a umiestnia na nástenku.

2. fáza: Téma migrácie v období socializmu v Československu

(časová dotácia: 45 min + 45 min)

- Pedagóg/pedagogička si spolu so žiakmi pozrie sériu dokumentov o slovenských migrantoch, ktorí sa rozhodli odísť zo socialistického Československa. Vznikli v rámci projektu *Môj emigrant*.
- Ako druhý variant je možné vybrať si príbeh iných emigrantov z tohoto obdobia z archívu Memoryofnations.sk podľa kľúčového slova Emigrant 1948 – 1989: *Emigrant 1948 – 1989 | Paměť národa*
- Učiteľ/ka rozdelí triedu do 4 – 5 skupín. Každá skupina si pozrie alebo prečíta iný príbeh emigranta z Československa. V danom príbehu sa budú snažiť identifikovať:
 - > prečo sa daný/á pamätník/čka rozhodol/a emigrovať,
 - > či zvažovali pre a proti,
 - > ako emigrovali,
 - > ako sa etablovali v zahraničí.
- Svoje zistenia si skupiny spíšu na papier alebo do textového editora v počítači.

3. fáza: Prepojenie príbehu pamätníka s príbehmi ďalších migrantov
(časová dotácia: 45 min + podľa potreby 45 min)

- Žiaci krátko (7 – 10 minút) predstavia príbeh pamätníka/pamätníčky, ktorý si našťudovali v predchádzajúcej fáze. Vo svojej prezentácii by mali pokryť body, ktoré boli stanovené v 2. fáze.
- Následne učiteľ/ka otvorí diskusiu, v ktorej budú žiaci identifikovať spoločné črty v príbehoch pamätníkov, ktoré si sami našťudovali, a príbehu Jána Rodu.
 - > Boli príčiny a motivácie emigrovať podobné alebo odlišné?
 - > Ako zvládali emigráciu pamätníci a ako sa to dotklo ich príbuzných?
 - > Zostali pamätníci v emigrácii alebo sa po novembri '89 vrátili do vlasti?